

ZVUK, SLOVO A OBRAZ PRÍBEHU

**Metodická príručka pre prácu
s príbehmi v audio a písanej forme**

2024

Pripravila EDUMA, n.o. v roku 2024.

Projekt Zvuk, slovo a obraz príbehu: Moderný spôsob rozvíjania jazykov a hodnôt podporilo
Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR.

Projekt Storytelling pre Európu je realizovaný vďaka podpore Európskej Únie a programu Erasmus+.

Spolufinancované z
programu Európskej únie
Erasmus+

OBSAH

ÚVOD.....	4
1. Prečo audio nahrávky a e-booky?.....	5
Význam audionahrávok a e-bookov v učení.....	5
Audio nahrávkami a e-bookmi k rozvíjaniu jazykov.....	6
Audio nahrávkami a e-bookmi vedieme k ľudskosti.....	7
2. Prv ako otvoríte audio nahrávku alebo e-book.....	9
Kľúče v učení pre oblasť “Jazyk a komunikácia”.....	9
Kľúče v učení pre oblasť “Človek a spoločnosť”.....	12
3. Ako na to?.....	14
Námety na konkrétne aktivity v učení jazyka.....	14
Námety na konkrétne aktivity vo vyučovaní na rozvoj sociability, morálnych hodnôt a charakteru (osobnostný rozvoj).....	16
4. Učenie žiakov s vývinovými poruchami učenia prostredníctvom audio nahrávok a e-bookov.....	18
Kľúče pri práci so žiakmi s narušenou komunikačnou schopnosťou, špecificky dyslexia, dysgrafia a dysortografia.....	19
Niekoľko námetov.....	19
5. Príprava vyučovacej jednotky.....	23
Aké témy?.....	23
Ako pripraviť a realizovať vyučovaciu jednotku?.....	25
Návrh štruktúry vyučovacej jednotky.....	26
6. Vzorová vyučovacia jednotka „Mirka, príbeh matky šikanovaného dieťaťa“.....	29
ZÁVER.....	35

ÚVOD

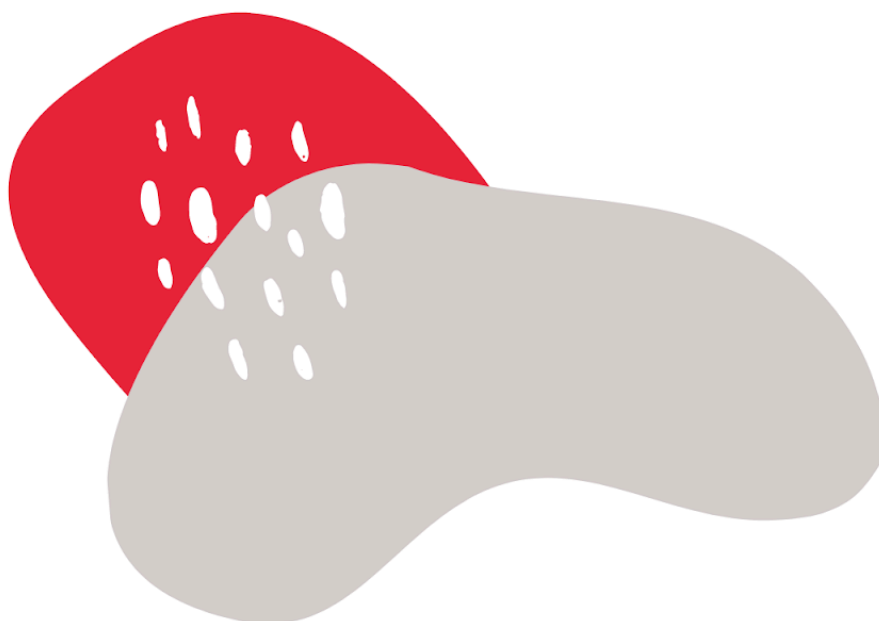
Vitajte v metodike "Zvuk a slovo príbehu: Moderný spôsob rozvíjania jazykov a hodnôt".

Metodika je zameraná na podporu využívania písanej a auditívnej formy príbehov ako inovatívneho spôsobu vyučovania jazykov a zároveň rozvíjania osobnosti, empatie a sociálneho vedomia. Naším cieľom je ponúknuť učiteľom nástroje na vzrušujúce učenie, ktoré spočíva v kombinácii zvuku, príbehu a emócií. Všetko čo v nej nájdete vychádza z praktických skúseností autoriek metodiky a EDUMY, n.o. ako aj množstva už spracovaných a aplikovaných materiálov a podkladov neziskovej organizácie.

Prinášame praktické aktivity a rady pre efektívne vyučovanie storytellingovými nástrojmi, rôzne spôsoby ako príbeh v audionahrávke a e-booku využiť na podporu výučby materinského a cudzieho jazyka a na formovanie postojov a vnímavosti žiakov, vrátane žiakov s vývinovými poruchami učenia v narušenej komunikačnej schopnosti ako je dyslexia, dysgrafia, dysortografia a pod..

Ku praktickej časti sme priradili samostatnú kapitolu, ktorá prináša konkrétne postupy ako pripraviť a realizovať vyučovaciu jednotku s využitím audio príbehu a písanej formy príbehu vo vyučovaní jazykov a predmetov so zameraním na osobnostný rozvoj žiakov aj s popisom štruktúry vyučovacej jednotky. Náväzne na túto časť uvádzame konkrétnu ukážku práce s príbehom "Mirka, príbeh šikanovaného dieťaťa", kde ukazujeme ako integrovať audionahrávky a e-booky do vyučovania. Ukážeme, ako vytvoriť prostredie, kde sa žiaci budú vyvíjať v jazykových kompetenciách, a zároveň sa bude podnecovať ich kritické myslenie, rozvoj emocionálnej a sociálnej inteligencie, najmä v súvislosti s témou "Šikanovanie".

Veríme, že aj vďaka tejto metodike sa zvukové, audiovizuálne techniky stanú hodnotným nástrojom pre učiteľov v rôznych oblastiach a typoch vyučovacích hodín. Nech slúži ako inšpirácia pre tých, ktorí sa zaujímajú o kvalitné vedenie hodín s láskou, záujmom a spoločenskou zodpovednosťou.

1. Prečo audio nahrávky a e-booky?

Význam audionahrávok a e-bookov v učení

Rýchlo meniace sa technológie presakujú do každej oblasti života a znamenajú revolučný posun v spôsobe, akým učíme, kde sa učíme a ako sa učíme.

Využitím kombinácie audionahrávok príbehov a ich písomnej verzie v e-bookoch sa otvára brána ku kreatívnemu a angažujúcemu vzdelávaniu. Vďaka nim dokážeme transformovať akékoľvek vzdelávacie prostredie na miesto, kde sa učíme nielen slová, nielen ich čítať, ale im aj rozumieť, cítiť z nich emóciu, tvoriť z nich obraz a komunikovať so svojim okolím rešpektujúcim a citlivoým jazykom.

Predpokladané prínosy možno zaznamenať v niekoľkých kľúčových bodoch:

- **Obohacujúce vzdelávacie skúsenosti.** Audio nahrávka príbehu a jeho písaná forma v e-booku sa vyznačuje schopnosťou vytvoriť vzrušujúce a interaktívne vzdelávacie prostredie. Ich význam spočíva nielen v ponúknutí "suchého" textu, ale v jeho živej vizualizácii a interpretácii. Audio nahrávky dokážu preniesť emócie a obohatiť slovnú zásobu autentickými výrazmi a

výslovnosťou. E-booky zase spájajú písané slovo s audio podnetmi, čím poskytujú celostný a multimediálny zážitok.

- **Zlepšenie sluchového vnímania a výslovnosti.** Jazyk nie je len o slovách, ale aj o tónoch, rytmoch a dôrazoch. Audio nahrávky umožňujú žiakom rozpoznávať autentickú výslovnosť a intonáciu, čím ich pripravujú na reálnu komunikáciu v jazykovom prostredí. Táto schopnosť sa odzrkadľuje v lepšom sluchovom vnímaní, ktoré umožňuje žiakom lepšie porozumieť a efektívne komunikovať.
- **Podpora kritického myslenia a predstavivosti.** E-booky vytvárajú priestor na interaktívne zapojenie, kde si žiaci môžu listovať stránkami, obohacovať sa o ilustrácie a spúšťať rôzne interaktívne prvky. Týmto spôsobom sa podporuje ich kritické myslenie a rozvoj predstavivosti. Zvukové nahrávky príbehov následne stimulujú emocionálne vnímanie a odhaľujú význam rôznych citov a situácií v texte.
- **Zábava ako motivačný faktor.** Audio a e-booky prechádzajú líniou medzi vzdelávaním a zábavou. Tento prvok je dôležitý pri udržiavaní motivácie žiakov. Interaktívne a atraktívne vzdelávanie zaručuje, že sa žiaci budú tešiť na každú vyučovaciu hodinu a budú prirodzene nadšení k učeniu nových jazykových konceptov.
- **Príbeh ako univerzálna forma učenia.** Príbehy sú univerzálnym spôsobom prenášania hodnôt, skúseností a poznatkov. Audionahrávky a e-booky s príbehmi umožňujú žiakom vcítiť sa do rôznych situácií, spoznať rôzne perspektívy a hlbšie porozumieť súvislostiam. Táto forma učenia neponúka len pasívne prijímanie informácií, ale aktívny zapojovací proces

Audio nahrávkami a e-bookmi k rozvíjaniu jazykov

- **Rozvoj jazykových kompetencií.** Audio nahrávky a e-booky predstavujú jeden z nástrojov pre rozvoj jazykových kompetencií, ktorý umožňuje žiakom vstúpiť do sveta slov a zvukov s jedinečným pôvabom a dynamikou. Tieto multimediálne zdroje ponúkajú širokú škálu výhod, ktoré prispievajú k efektívnemu jazykovému vzdelávaniu a zároveň osviežujú a obohacujú vyučovací proces.
- **Porozumenie jazyka.** Umožňujú žiakom učiť sa nové slová, frázy a frazeologizmy v kontexte, čo podporuje prirodzené porozumenie jazyka. Taktiež posilňujú sluchové vnímanie, správnu výslovnosť a rytmiku jazyka, čím pomáhajú žiakom zdokonaľovať ich auditívne zručnosti. Multimediálne prvky, ako zvuky a hudba, môžu oživovať texty a vytvárať emocionálny odkaz, čo zase zvyšuje motiváciu a záujem žiakov o jazykové vzdelávanie.
- **Emotívny príbeh.** Pre žiakov v učení sa materinského alebo cudzieho jazyka cez emotívny príbeh môže byť cenné spojenie emócií a významných zážitkov s novými jazykovými štruktúrami, vzormi a výrazmi.
- **Emocionálna angažovanosť.** emotívny príbeh podľa mnohých skúsenosti dokáže osloviť emócie žiakov a poskytnúť im príležitosť prežiť jazykový obsah v kontexte, ktorý je pre nich zaujímavý a pritažlivý. Emócie sú dôležité pre učenie sa, pretože podporujú zapamätávanie a vytvárajú silnejšie väzby s novým materiálom.
- **Kontext a autentické situácie.** Emotívny príbeh poskytuje autentické situácie, v ktorých sa jazykový materiál používa prirodzene a reálne. Týmto spôsobom sa žiaci učia jazyk v reálnom kontexte a vidia jeho využitie v konkrétnych situáciách.

- **Motivácia a záujem.** Keď sa žiaci emotívne spájajú s postavami a dejovými líniami príbehu, cítia väčší záujem a motiváciu učiť sa jazyk. Motivácia je kľúčovým faktorom pre učenie sa cudzieho jazyka, a preto je dôležité budovať pozitívne a zážitkové spojenie s jazykovým materiálom.
- **Zapamätávanie a opakovanie.** Emotívne príbehy s výraznými postavami a udalosťami umožňujú žiakom ľahšie si zapamätať nové slová, frázy a gramatické štruktúry. Ich opakovanie v kontexte príbehu pomáha posilňovať a upevňovať nové vedomosti.
- **Kultúrna osvetlenosť.** Emotívne príbehy často obsahujú prvky miestnej kultúry a tradícií, čo umožňuje žiakom lepšie porozumieť kultúrnemu kontextu a jazyk používaný v autentických situáciách.
- **Komunikatívna prax.** Práca s emotívnymi príbehmi podporuje komunikáciu a interakciu v jazyku. Žiaci sa učia komunikovať a reagovať na rôzne situácie, čo ich pripravuje na skutočné komunikatívne situácie v reálnom svete.
- **Osobnostný rozvoj žiakov.** Využitie audio nahrávok a e-bookov skutočných príbehov v jazykovom vzdelávaní prináša široké spektrum príležitostí aj pre osobnostný rozvoj žiakov. Ich pôsobivosť spočíva v zážitkoch, ktoré poskytujú, a výzvach, ktoré predstavujú pre ich jazykový rast. Tieto médiá sú cenným nástrojom, ktorý môže učiteľ využiť na obohatenie a diverzifikáciu hodín jazykového vzdelávania.

Celkovo povedané, emotívne príbehy zlepšujú učebný zážitok a robia učenie sa cudzieho jazyka príjemnejším a zmysluplnejším. Pomáhajú žiakom prepojiť nový jazyk s emóciami, skúsenosťami a autentickými situáciami, čo v konečnom dôsledku vedie k úspešnému zvládnutiu materinského aj aj cudzieho jazyka a zároveň k osobnostnému rozvoju.

Audio nahrávkami a e-bookmi vedíme k ľudskosti

Rozvoj vnímavosti, všímavosti a sociability voči človeku ako takému je kľúčovým aspektom výchovy a vzdelávania najmä preto, že vedie k podstate "ľudskosti". Práca s audio nahrávkami a e-bookmi môže zohrať dôležitú úlohu pri podporovaní týchto hodnôt a schopností u žiakov. Je niekoľko hlavných dôvodov, prečo sú tieto nástroje vhodné pre rozvoj sociability, morálnych hodnôt a charakteru.

- **Napĺňanie ŠVP vzdelávacej oblasti "Človek a spoločnosť" (ďalej len ČaS).** Autentické príbehy sú jeden zo skvelých nástrojov pre napĺňanie vzdelávacích štandardov oblasti ČaS pre Eticko-osobnostný komponent najmä v jeho častiach: "Črty dobrého charakteru.", "Vytváranie a udržiavanie vzťahov s druhými." a "Rozvíjanie empatie v praxi."¹
- **Rozvíjanie IQ - Intelektuálna inteligencia.** Práca s autentickými príbehmi môže podporiť intelektuálny rast žiakov tým, že ich vystavuje rôznym perspektívam a rozširuje ich pohľad na svet. Diskusie o príbehoch a ich témach, vrátane témy inakosti a znevýhodnení môžu podnietiť kritické myslenie, analytické schopnosti a schopnosť vyvodiť závery. Žiaci môžu byť povzbudení k skúmaniu hlbších vrstiev spoločnosti a otvoreného zaujímania sa o rôzne životné príbehy.

¹ Štátny vzdelávací program, Vzdelávacie štandardy, Vzdelávacia oblasť Človek a spoločnosť Základom vyučovacej jednotky# pre prácu s príbehom je počúvanie audionahrávky a čítanie e-booku.

- **Rozvíjanie EQ - Emočná inteligencia.** Audio nahrávky a e-booky so skutočnými príbehmi umožňujú žiakom prežívať a identifikovať sa s emóciami postáv. Týmto spôsobom sa rozvíja empatia, schopnosť vcítiť sa do druhých a pochopiť ich pocitový svet. Diskusie o rôznych témach z príbehov môžu podporiť žiakov v regulácii vlastných emócií, zlepšení komunikačných schopností a lepšiemu porozumeniu rôznym perspektívam.
- **Rozvíjanie SQ - Sociálna inteligencia.** Práca s príbehmi, ktoré sa dotýkajú základných hodnôt a ľudskej dôstojnosti, môže prispieť k rozvoju sociálnej inteligencie. Skutočné príbehy môžu povzbudiť žiakov k premýšľaniu o význame života, spravodlivosti a spolupatričnosti. Diskusie o inkluzívnych hodnotách a rešpektovaní rôznych perspektív môžu podnietiť hlbšie premýšľanie o svojej role vo svete.
- **Odbúravanie predsudkov a stereotypov.** Jednou zo základných úloh a práce s autentickými príbehmi je pomôcť odstraňovať predsudky a stereotypy. Cez konkrétne príbehy si žiaci dokážu uvedomiť bohatstvo človeka práve v jeho odlišnosti, inakosti, bohatstvo vďaka jeho skúsenostiam a zážitkom, prekonaniu prekážok. Týmto rušiť mýty a vlastné predstavy o človeku/určitej skupine ľudí predtým ako spoznáme príbeh, ktorý so sebou nesie.

Celkovo práca s audio nahrávkami a e-bookmi so skutočnými príbehmi aj cez audionahrávky a ebooky môže prispieť ku komplexnému rozvoju žiakov - nielen intelektuálneho, ale aj emocionálneho a duševného. Týmto spôsobom sa môžu formovať budúci občania so schopnosťami porozumenia, empatického zaobchádzania s inými a vedomím o svojej úlohe vo svete.

2. Prv ako otvoríte audio nahrávku alebo e-book.

Kľúče v učení pre oblasť “Jazyk a komunikácia”

Pri práci s príbehom v audio nahrávke a ebooku je vhodné aby sa vyučujúci opierali o **základné piliere učenia sa jazyka** či už materinského alebo aj jazyka cudzieho, či jazyka národnostnej menšiny. Tieto piliere predstavujú základné komunikačné zručnosti, ktoré aj prostredníctvom audio nahrávky a ebooku skutočného príbehu máme na pamäti, rovnako ako **všeobecné ciele vzdelávacej oblasti** “Jazyk a komunikácia”.

Vychádzajúc z potrieb nadobúdania jazykovej a komunikačnej gramotnosti pilierom vzdelávacej oblasti sú komunikačné činnosti (interakcia, produkcia a recepcia), ktoré sú v rámci podoblastí spracované podľa špecifík vyučovania jednotlivých jazykov.

Obrázok č. 1 Komponent vzdelávacej podoblasti JaK, SJ a CJ

Zdroj: Štátny vzdelávací program

Interakcia zahŕňa schopnosti žiaka primerane vstupovať do komunikácie, efektívne komunikovať myšlienky, pocity, potreby a názory, rešpektovať komunikačného partnera a uplatňovať sociokultúrne zvyklosti. Ďalej zahŕňa aktívnu komunikáciu v ústnej alebo písomnej forme. Zámerom rozvíjania interakcie je efektívna komunikácia myšlienok, emócií, potrieb a názorov, kladenie otázok a aktívne počúvanie (čítanie). Rozvíja schopnosť žiaka primerane vstupovať do komunikácie a rešpektovať pritom komunikačného partnera. Osobitne dôležité v cudzojazyčnej komunikácii je aj rešpektovanie socio-kultúrnych zvyklostí.

Produkcia zahŕňa tvorenie rôznych žánrov hovoreného a písaného textu a kultivovanie verbálneho a neverbálneho vyjadrovania. Ďalej zahŕňa tvorbu rôznych druhov hovoreného alebo písaného textu. Rozvíja schopnosť žiaka tvoriť text a vyjadrovať pritom rozličné komunikačné zámery.

Recepcia zahŕňa vnímanie a porozumenie rôznych žánrov počúvaného a čítaného textu, s dôrazom na vyhodnotenie a využitie získaných informácií. Ďalej zahŕňa porozumenie rôznych druhov počúvaného a čítaného textu, t. j. získanie, spracovanie a vyhodnotenie informácií. Rozvíja schopnosť žiaka počúvať a čítať text a porozumieť mu.

Všeobecné ciele vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia (v rámci podoblastí sú ciele konkretizované a doplnené):

- Uplatňovať osvojené jazykové znalosti v praktických komunikačných činnostiach (hovorenie, počúvanie, čítanie, písanie).
- Využívať komunikačné činnosti pri vzdelávaní, seberealizácii a pri napĺňaní rôznych komunikačných a kultúrnych potrieb.
- Kultivovať jazykovú interakciu a porozumieť jazykovej a kultúrnej rozmanitosti.
- Získať skúsenosti s využívaním rôznych textov a foriem komunikácie (hovorená, písaná, vizuálna, audiovizuálna, digitálna).

- Osvojiť si stratégie porozumenia a tvorenia textu a využívať ich pri spracúvaní a vyhodnocovaní informácií a pri sebvýjadrovaní.
- Vytvárať a upevňovať pozitívny vzťah k učeniu sa jazykov a k jazyku ako spoločenskej, kultúrnej a individuálnej hodnote.
- Osvojiť si efektívne stratégie učenia sa jazyka a posilňovať autonómnosť pri jazykovom rozvoji.²

Samotný príbeh a jeho emócie sú dôležité, ale ešte dôležitejší je začlenenie do vhodného kontextu pri výučbe jazyka ako aj v súvislosti so vzdelávacími štandardmi, komponentami pre oblasť JaK a cieľmi, ktoré vo vyučovaní materinského jazyka aj cudzích jazykov sledujeme. Kontext znamená vytváranie súvislostí a situácií, ktoré upevňujú a zdôrazňujú jazykové štruktúry a výrazy z príbehu. Pomáha žiakom učiť sa jazyk účinne a autenticky. Umožňuje im aplikovať nové vedomosti a jazykové zručnosti do reálnych situácií, čo zlepšuje ich komunikatívne schopnosti a dáva im istotu pri používaní cudzieho jazyka v rôznych formách a situáciách.

Tu sú niektoré odporúčania na metodické postupy ako rozvinúť kontext pri práci s príbehmi v audio nahrávke a e-booku:

- **Integrácia jazykových kompetencií:** Využite príbeh na integráciu rôznych jazykových kompetencií - sluchového vnímania, čítania, písania a hovorenia. Týmto spôsobom sa žiaci zapájajú do komplexného procesu učenia.
- **Posluchové cvičenia:** Pri audio nahrávkach príbeh zamerajte pozornosť žiakov na intonáciu, dôraz a rýchlosť reči. Pri prvom počúvaní využite možnosť spomalenia audio nahrávky pri prvom počúvaní.
- **Vizuálny podklad a ilustrácie:** E-booky pridávajú dimenziu vizuálneho dojmu k textu, čo pomáha pri porozumení kontextu a náladových aspektov príbehu. Nezabudnite efektívne využiť ilustrácie (reálne - k textu, rôzne - súvisiace s obsahom príbehu, vyhľadane z rôznych zdrojov) alebo iný vizuálny podklad k e-booku na zdôraznenie dôležitých momentov príbehu a podporu pochopenia.
- **Zvukové dramatizácie:** Zvukové dramatizácie príbehov vytvárajú autentické prostredie, kde sa žiaci môžu vcítiť do postáv a situácií. Pokiaľ k príbehu nie je sprievodná hudba, pripravte si sprievodnú hudbu vy alebo v úlohách pre žiakov zadajte vyhľadať vhodnú hudbu k audio nahrávke.
- **Diskusia a debaty:** Spustite diskusie a debaty o témach, ktoré sa týkajú príbehu. Žiaci sa môžu vyjadriť na základe svojich pocitov a názorov vyvolaných príbehom, rešpektujte ich postoje a názory. Zamerajte sa viac na rozvíjanie ich schopností komunikovať v cudzom jazyku ako na obsah debát.
- **Reálny scenár:** Pomôžte žiakom aplikovať jazykové štruktúry a výrazy z príbehu do reálnych scenárov a situácií, podporujte ich v tvorbe dialógov k príbehu.

² Štátny vzdelávací program, Vzdelávacie štandardy, Vzdelávacia oblasť Jazyk a komunikácia

- **Hranie rolí:** Organizujte hranie rolí, kde žiaci zohrávajú postavy z príbehu a komunikujú v cudzom jazyku. Týmto spôsobom si osvoja jazykové výrazy a gramatické štruktúry, ktoré boli použité v príbehu.
- **Interaktívne aktivity:** K práci s e-bookom použite a pripravte si interaktívne prvky, ako sú otázky, kvízy a interaktívne cvičenia, ktoré zabezpečujú aktívne zapojenie žiakov.
- **Tvorenie pokračovania príbehu:** Navedte žiakov, aby vytvorili pokračovanie príbehu, kde budú používať nové slová a frázy, ktoré sa naučili. Týmto spôsobom ich podporíte v snahe rozvinúť svoju tvorivosť a komunikačné schopnosti.
- **Rozšírenie slovníka:** Venujte čas vysvetľovaniu a rozširovaniu slovníka súvisiaceho s príbehom a inými slovníkmi (synonymá, antonymá, slovník k téme napr. šikana apod.) Týmto spôsobom si žiaci osvoja nové slová, ktoré im pomôžu lepšie sa vyjadrovať v rôznych situáciách a v rôznych jazykoch.
- **Návštevy miestnej kultúry:** Ak je príbeh zasadený do konkrétneho kultúrneho kontextu, urobte návštevu miestnej kultúry alebo si pozrite videá a fotografie, ktoré predstavujú miesta a tradície z príbehu. Týmto spôsobom žiaci prepoja jazyk s kultúrou a získajú širší kontext.

Kľúče v učení pre oblasť "Človek a spoločnosť"

Použitie príbehov cez audionahrávky a e-booky je účinný nástroj pri rozvoji sociability, morálnych hodnôt a charakteru u žiakov. Je však potrebné sa na prácu s nimi pripraviť tak, aby mali z vyučovania a zámeru dobrý pocit učiteľ aj žiak. Tu sú niektoré kľúčové zásady, na ktoré by ste mali myslieť pri príprave svojej vyučovacej jednotky:

- **Poznanie cieľovej skupiny.** Dôležité je pochopiť, kto sú vaši žiaci - ich vek, zrelosť, záujmy a individuálne potreby. To vám umožní vybrať kľúčové ciele, témy a hodnoty, to čo chcete príbehom rozvíjať, čo môže byť pre nich zároveň relevantné a zaujímavé, čo sa ich týka.
- **Prispôbenie aktivít.** Prispôbte aktivity, úlohy, cvičenia a diskusie založené na príbehu podľa individuálnych potrieb a osobností vašich žiakov. Zohľadnite rôzne schopnosti žiakov, vrátane žiakov so špeciálnymi potrebami. Každý žiak môže mať odlišný spôsob, ako pristupovať k morálnym témam ako s nimi pracovať, vyjadriť sa, prezentovať svoje postoje. Nezabudnite, že všetky aktivity by mali byť pre žiakov príjemné, motivujúce a zmysluplné.
- **Vytváranie bezpečného prostredia.** Ak je to možné upravte si miestnosť a priestor tak, aby sa vytvorila príjemná a neformálna atmosféra (sedenie, hudba apod.). Vytvorte prostredie, kde sa žiaci cítia komfortne zdieľať svoje myšlienky a názory. Tomu pomáha kultivácia otvorenosti a rešpektu. Je vhodné si k tomu vopred nastaviť pravidlá komunikácie, diskusie, argumentácie apod.. Týmto spôsobom sa zároveň podporuje formovanie charakterových rysov žiakov, ako je empatia a tolerancia.
- **Individuálne a skupinové aktivity.** Vytvorte priestor pre individuálne reflexie, ale aj skupinové aktivity, kde žiaci môžu diskutovať, zdieľať názory a riešiť morálne dilemy spolu s ostatnými.

Toto umožní žiakom prechádzať si vnútorným dialógom a zároveň komunikovať a zdieľať svoje perspektívy so svojimi rovesníkmi.

- **Reflexia a osobný rast.** Podporujte žiakov, aby reflexovali ako sa príbeh týka ich vlastného života a hodnôt. Pomáhajte im vytvárať spojenie medzi príbehom a ich vlastnými skúsenosťami. Používajte otvorené otázky a otázky pre rozvoj vyšších mozgových funkcií (Ako by si vyriešil ..., Čo je to, čo sa podľa teba skrýva za ..., Ako inak sa mohol príbeh odvíjať, Za akých okolností ...).
- **Rozmanitosť perspektív.** Zahrňte do príbehu rôzne perspektívy a kultúrne kontexty. Týmto spôsobom žiaci rozširujú svoje chápanie sveta a rozvíjajú schopnosť empatie voči iným globálne.
- **Konkrétne akcie.** Po diskusiách a reflexii povzbudzujte žiakov k tomu, aby preniesli naučené hodnoty a morálne ponaučenia do svojho každodenného života. Podporujte ich, aby konali na základe týchto hodnôt vo svojom okolí. Súvislosti medzi príbehmi a každodennými skúsenosťami žiakov im pomôžu aplikovať naučené hodnoty do reálneho života.

3. Ako na to?

Námety na konkrétne aktivity v učení jazyka

➤ *Počúvanie príbehu a čítanie*

- a. *Počúvanie nahrávky príbehu v materinskom jazyku:*
Žiaci počúvajú príbeh vo svojom jazyku, aby si ho osvojili a pochopili obsah. Môžu niekoľko razy a v prípade potreby aj v spomalenom zázname.
- b. *Počúvanie nahrávky príbehu v cudzom jazyku:*
Žiaci počúvajú príbeh v cudzom jazyku najmä na zlepšenie porozumenia a výslovnosti v cieľových jazykoch. Pozornosť zameriame na výslovnosť, intonáciu, dôraz a rýchlosť reči. Žiaci opäť môžu nahrávku počúvať niekoľko razy a v prípade potrieb aj v spomalenom zázname
- c. *Pre všetky jazyky:*
Žiaci počúvajú príbeh v každom jazyku, následne ho prečítajú v e-booku nahlas rôznymi technikami (po častiach, synchronizovane - čítanie textu e-booku súbežne s príbehom v audio nahrávke apod.).

➤ *Jazyková analýza príbehu*

- a. *Pre vyučovanie v jazyku materinskom:*
Žiaci tvoria slovník neznámych slov a fráz z príbehu a tieto slová následne precvičujú v kontexte.
- b. *Pre vyučovanie v cudzom jazyku:*

Žiaci precvičujú kľúčové frázy a výrazy v príbehu v cieľových jazykoch a vypracujú preklady, synonymá, antonymá a opozitá.

➤ **Preklady a porovnávanie jazykov**

a. *Pre všetky jazyky:*

Žiaci prekladajú príbeh z jedného jazyka do druhého a porovnávajú, ako sa frázy a výrazy líšia v rôznych jazykoch.

➤ **Čítanie a písanie**

a. *Čítanie príbehu v e-booku:*

Žiaci si prečítajú text príbehu vo svojom materinskom jazyku a následne v cudzom jazyku. Píšu postrehy podľa inštrukcii učiteľa, čo si majú všímať, prípadne si zapisujú kľúčové slová pre vyrozprávanie deja príbehu alebo reakcie na príbeh apod. v materinskom jazyku alebo v cudzom jazyku, čím si precvičia písanie a zdokonaľujú svoje jazykové schopnosti.

➤ **Hovorená aktivita**

a. *Rozprávanie príbehu:*

Žiaci sa rozprávajú o obsahu príbehu vo svojom materinskom jazyku a následne v cudzích jazykoch, aby si precvičili hovorený prejav.

b. *Rozhovory, debaty, diskusie:*

Učiteľ organizuje skupinové rozhovory alebo debaty na tému príbehu (napr. šikana, bezdomovectvo, povolanie apod.), aby žiaci trénovali výmenu názorov a argumentáciu v jazyku daného vyučovacieho jazyka.

c. *Interview:*

Žiaci - reportéri si pripravujú otázky vo forme interview na tému príbehu a vzájomne ho aj uskutočnia so žiakmi - respondentmi (prípadne inými respondentmi ako sú spolužiaci - iní žiaci z iných tried, učitelia jazykov apod.).

➤ **Tvorba scén a rozhovorov/dramatizácia**

a. *Pre všetky jazyky:*

Žiaci majú za úlohu napísať scény alebo dialógy, v ktorých ukážu ako by sa mohol odohrávať príbeh v realite, prípadne ako by mohol pokračovať, skončiť.

b. *Pre všetky jazyky:*

Žiaci tvoria scény a dialógy príbehu.

c. *Pre všetky jazyky:*

Žiaci tvoria nové scény, v ktorých demonštrujú iné, nové postavy (napr. rodičov, učiteľov, iných dospelých) tak ako by sa v príbehu správali, konali oni alebo ako si predstavujú, že by sa mali správať, konať.

➤ **Projektové aktivity**

a. *Pre všetky jazyky - kampane a plagáty:*

Učiteľ rozdelí žiakov do tímov a nechá ich vytvoriť kampane alebo plagáty na tému/celospoločenský problém z príbehu v rámci školy alebo komunity.

b. *Pre všetky jazyky - dotazníky, ankety:*

Žiaci vytvoria dotazníky alebo otázky do krátkej ankety individuálne, zrealizujú ich, vyhodnotia, odprezentujú a prediskutujú výsledky.

- **Kreatívne aktivity pre všetky jazyky**
 - a. *Tvorba vlastného príbehu:*
Žiaci vytvárajú vlastné príbehy s podobnou témou vo všetkých jazykoch, čím si trénujú tvorbu textov a rozvíjajú svoju kreativitu.
 - b. *Alternatívne ukončenie príbehu:*
Po prečítaní príbehu si deti môžu vytvoriť alternatívne zakončenie alebo pokračovanie príbehu, pričom si precvičia tvorbu textov v daných jazykoch.
 - c. *Tvorba vlastnej audio nahrávky alebo e-booku k príbehu:*
Žiaci majú vytvoriť novú audio nahrávku alebo písaný príbeh. Hľadajú tému, človeka a pokúsia sa technicky spracovať nahrávku alebo napísať e-book.
- **Kultúrne a jazykové aspekty**
 - a. *Pre vyučovanie v cudzích jazykoch:*
Žiaci skúmajú kultúrne odlišnosti a podobnosti v téme príbehu z audio nahrávky alebo e-booku. Zisťujú ako sa téma príbehu vyskytuje, rieši v krajinách jazyka, ktorý sa učia. Čo ovplyvňuje podobu príbehov v týchto krajinách.
- **Zábavné aktivity pre všetky jazyky**
 - a. *Otázky, kvízy a interaktívne cvičenia:* Žiaci sa zúčastňujú hier a kvízov spojených s príbehom a jazykmi, čím sa učia hravo a zábavne alebo ich sami tvoria pre rovesníkov, spolužiakov aj iných tried a ročníkov (rovesnícke učenie).

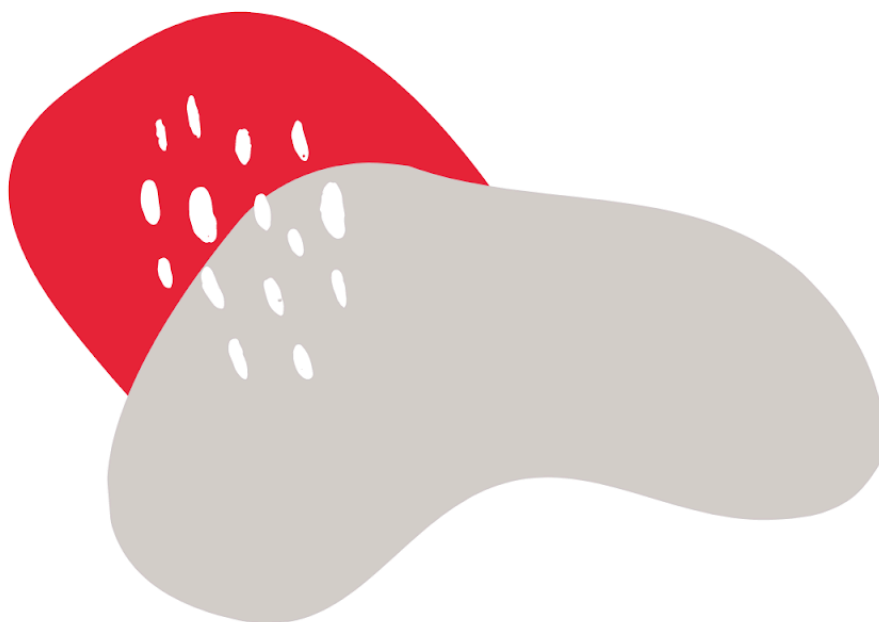
Námety na konkrétne aktivity vo vyučovaní na rozvoj sociability, morálnych hodnôt a charakteru (osobnostný rozvoj)

Pre správne porozumenie nahovoreného príbehu a textu e-booku s porozumením odporúčame pracovať s aktivitami navrhnutými v predchádzajúcej časti **Námety na konkrétne aktivity v učení jazyka (najmä časť Počúvanie príbehu a čítanie a Jazyková analýza príbehu), kapitoly 3. Ako na to?**

Následne odporúčame tieto aktivity, pre prácu s príbehom zamerať na vybrané témy pre rozvoj sociability, morálnych hodnôt a charakteru:

- **Identifikácia a diskusia o emóciách postáv.** Po vypočutí/prečítaní príbehu učiteľ vtiahne žiakov do diskusie o emóciách a pocitoch postáv v príbehu. Žiaci si môžu vybrať postavu, ktorou by v príbehu mohli byť alebo ju dostanú náhodným výberom (losovanie lístkov). Pokúsia sa vcítiť do postavy príbehu a následne sa môžu podeliť o vlastné emócie a skúsenosti v podobných situáciách.
- **Postupná identifikácia zmien v postojoch.** Žiaci môžu sledovať postupný vývoj postojov postáv v príbehu. Učiteľ rozvinie s nimi diskusiu o tom, ako sa menia vzťahy medzi postavami počas dejového oblúka a ako tento vývoj ovplyvňuje ich postoj k situáciám v príbehu a ich vnímavosti/sociabilite.
- **Identifikácia vzorov správania.** Žiaci môžu identifikovať pozitívne a negatívne vzory správania postáv v príbehu. Učiteľ rozvinie s nimi diskusiu o následkoch jednotlivých činov a rozhodnutí postáv a ako by sa oni sami správali v podobných situáciách.

- **Modelovanie pozitívnych postojov.** Učители a rodičia môžu byť pre deti pozitívnymi modelmi správania. Učiteľ vytvorí žiakom priestor na hranie rolí učiteľa alebo rodiča alebo diskutujte so žiakmi o tom, ako by sa pravdepodobne správali v situáciách príbehu, čo by od nich očakávali oni, ich deti/žiaci apod. Kto je v ťažkých situáciách ich vzorom. Pri tejto aktivite je ale potrebné veľmi citlivo zvážiť ku akému obsahu príbehu sa na takúto aktivitu so žiakmi podujat' (vhodné je to pri téme šikany, nespravodlivosti, prežívania pocitu ublíženia apod.).
- **Dramatizácia a rozhovory.** Žiaci si môžu zahrať rôzne scény z príbehu a hľadať spôsoby, ako by mohli zmeniť priebeh situácií a konfliktov. Môžu si pripraviť rôzne verzie, pôvodné scény podľa vypočutého, prečítaného príbehu/scénky myšlienky príbehu podľa seba (ako by ten príbeh vyzeral inak)/ scény ako by to mohlo vyzerať v ideálnom prípade apod. Môžu pracovať s vopred pripravenými scénarmi. Nasledovať by mala reflexia alebo diskusia.
- **Kreatívne vyjadrovanie.** Žiaci môžu vytvoriť vlastné príbehy alebo situácie (skutočné - vlastné, odpozorované alebo vymyslené), v ktorých budú demonštrovať zložité témy, problémy, prekážky alebo správanie sa voči vylúčených skupinám či inakosti. Môžu tvoriť eseje ako riešiť (ne)všímavosť, (ne)vnímavosť voči ostatným. Tvoria vlastné audio nahrávky a e-booky, plagáty apod. Týmto spôsobom sa rozvíja ich kreatívne myslenie a schopnosť nájsť pozitívne riešenia.
- **Skupinové aktivity.** Žiaci, rozdelení do skupín pracujú na rôznych úlohách a zadaniach spoločne. Najmä ak chceme aby niektoré otázky k téme rozdiskutovali najprv v malej skupine a následne v pléne. Alebo ak si zadanie vyžaduje tímovú spoluprácu, žiada sa synergia, aby sa dosiahol výsledok rýchlo a efektívne je vhodné vytvárať spolupracujúce tímy aj pri tvorivých zadaniach, napr. môžu vytvárať plagáty s pozitívnymi posolstvami, skladby, audio nahrávky alebo videá apod..
- **Zdieľanie a prezentácie.** Žiaci osobitne, za seba alebo v skupinách (výstupy zo skupinovej práce) zdieľajú svoje myšlienky a riešenia so spolužiakmi, inými rovesníkmi (žiakmi iných tried), inými učiteľmi a rodičmi. Zostavujú ankety a dotazníky, vyhodnocujú ich a výstupy prezentujú. Týmto spôsobom sa rozvíja ich sebavedomie a schopnosť komunikovať svoje názory s okolím, porovnávať, zvažovať a kriticky vyhodnocovať.

4. Učenie žiakov s vývinovými poruchami učenia prostredníctvom audio nahrávok a e-bookov

V tejto časti prinášame námety pri práci so žiakmi so špecifickými potrebami pri vzdelávaní v oblasti "Jazyk a komunikácia" v podoblasti slovenský jazyk a cudzie jazyky a v oblasti "Človek a spoločnosť" pre rozvoj sociability, morálnych hodnôt a charakteru u žiakov.

ŠvP v časti Osobitosti výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením a žiakov s nadaním v súlade s princípmi inkluzívneho vzdelávania uvádza:

"Pri výchove a vzdelávaní žiaka so zdravotným znevýhodnením alebo žiaka s nadaním, v súlade s princípmi inkluzívneho vzdelávania, je nutné zohľadniť všetky jeho individuálne potreby pri prekonávaní prekážok a bariér, ktorým pri vzdelávaní čelí pri dosahovaní svojho plného potenciálu alebo pri využívaní svojich práv sú vzdelávaní na rovnocennom základe s ostatnými žiakmi.

Zohľadňovanie individuálnych potrieb žiaka zabezpečuje rovnocenný, primeraný a efektívny prístup pri učení, v účasti na výchove a vzdelávaní spolu s ostatnými žiakmi školy, pri všetkých činnostiach kolektívu triedy, pri ktorých je to možné. Avšak nakoľko žiak, ktorý má zariadením poradenstva a prevencie diagnostikované špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby potrebuje úpravy týkajúce sa obsahu, metód, foriem alebo spôsobu hodnotenia a spolupráce s odbornými zamestnancami."³

³ Štátny vzdelávací program pre základné školy, Osobitosti výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením a žiakov s nadaním v súlade s princípmi inkluzívneho vzdelávania, s. 26.

Na tomto mieste poskytujeme odporúčania a postupy pre efektívnu prácu so žiakmi, ktorí majú špeciálne potreby. Zameriavame sa najmä na to ako inak pracovať so žiakmi najmä s narušenou komunikačnou schopnosťou, špecificky dyslexiou, dysgrafiou a dysortografiou a inými špecifikami v súvislosti s rozvíjaním jazykových kompetencií. Nadväzujeme na metodické postupy, ktoré sú spomínané v predchádzajúcich častiach tejto metodiky pričom sa tu sústreďujeme na doplnenie inkluzívnych prístupov, ktoré zabezpečujú, aby aj títo žiaci mali možnosť aktívne sa zapojiť do vyučovania, boli motivovaní a zažili pocit úspechu, odniesli si z vyučovania čo najviac pre rozvoj gramotnosti aj osobný rast.

Kľúče pri práci so žiakmi s narušenou komunikačnou schopnosťou, špecificky dyslexia, dysgrafia a dysortografia

- **Individuálna podpora.** Pamätaj, že každý žiak je jedinečný a vyžaduje individuálny prístup. Je dôležité byť trpezlivý a podporovať žiakov so špecifickými potrebami pri rozvíjaní jazykových zručností. Je dôležité pripraviť a zrealizovať vytvoriť vzdelávaciu jednotku tak, aby bola efektívna a zábavná pre všetkých žiakov vrátane tých so špecifikovanými poruchami učenia.
- **Stavanie na súčasnom základe.** Dôležité je stavať na súčasnom základe žiakov (doterajšie jazykové schopnosti) a poskytnúť im postupnú podporu, aby sa cítili úspešní a motivovaní vo svojom jazykovom rozvoji. Metódy a formy práce majú byť prispôsobené žiakom tak, aby získali najlepšie výsledky a užívali si proces, čo napína aj samotné využitie skutočného príbehu a vhodne zvolené aktivity a cvičenia k nemu.
- **Rôznorodosť úloh, zadaní a cvičení.** Pre žiakov so špecifickými poruchami ako narušená komunikačná schopnosť, špecificky dyslexia, dysgrafia a dysortografia, je potrebné pripraviť rôzne cvičenia a aktivity, ktoré budú prispôsobené ich potrebám tak, aby poskytli podporu a pomohli im úspešne sa rozvíjať vo svojich jazykových zručnostiach v materinskom jazyku ako aj v cudzích jazykoch a zároveň zabezpečili ich osobnostný rozvoj.
- **Flexibilita a pozitívne posilňovanie.** Byť flexibilný a prispôbiť sa individuálnym potrebám žiakov aj priamo v procese vedenia vyučovacej jednotky, posilňovať ich úsilie a pokrok (formatívne hodnotenie a práca so spätnou väzbou) je jeden z dôležitých pilierov pre napredovanie žiakov so špecifickými potrebami.
- **Použitie komunikačných pomôcok a podporných pomôcok.** Pre žiakov s narušenou komunikačnou schopnosťou je viac ako nutné využívať obrázkové kartičky, komunikačné tabule alebo aplikácie. Žiakom je potrebné poskytnúť podporné slovníky, gramatické nástroje a iné pomôcky na zlepšenie jazykových zručností. Je vhodné oprieť sa aj o metodiku k práci s kompenzačnými pomôckami.⁴

Niekoľko námetov

Pre deti so špecifickými poruchami učenia, ako je narušená komunikačná schopnosť, špecificky dyslexia, dysgrafia a dysortografia, je dôležité použiť rôzne techniky, ktoré im pomôžu lepšie porozumieť príbehu najmä z jazykovej stránky a následne aj obsahovej. K už uvedeným aktivitám na

⁴ Metodika k špeciálnym učebným a kompenzačným pomôckam a k úprave školského prostredia (zoznam kompenzačných pomôcok a odporúčania na ich využitie) ako sprievodný metodický materiál ku Katalóg podporných opatrení, ktorý bol schválený Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu novelou zákona č. 182/2023 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony o výchove a vzdelávaní (školský zákon) 9. 5. 2023.

využitie audionahrávky a e- booku so skutočným príbehom pre všetkých žiakov pridávame niektoré tipy a cvičenia, ktoré by mohli byť užitočné pri práci s týmito žiakmi:

- **Audionahrávka a čítanie príbehu z e-booku.** Pre žiakov s dyslexiou je užitočné, ak počúvajú audio-nahrávku a súčasne čítajú textový prepis (transkript) príbehu po častiach. Tzv. synchronizované čítanie pomôže žiakom sledovať text a zároveň zlepši čítacie schopnosti a uľahčí porozumenie príbehu.

Dobrá rada:

- *Využite nástroj **spomaliť rýchlosť prehrávania**. Zvuková nahrávka je kľúčovým nástrojom pri rozvoji sluchových zručností a pochopenia reči. Nahrávka by najmä v pri prvom čítaní mala byť pomaly čítaná s jasnou intonáciou, čo umožní žiakom lepšie pochopiť obsah a správne intonovať slová. Toto je dôležité, najmä pre žiakov so špecifickými poruchami učenia, ktorí môžu mať problémy s rozpoznávaním slov a výrazmi.*
 - *Žiakom môžete **predčítať príbeh nahlas** v materinskom jazyku aj v cudzom jazyku, aby žiaci mohli počuť slová a vetné konštrukcie. Zároveň môžete čítať pomalšie a jasne, aby žiaci lepšie rozumeli slová, pochopili ich a následne lepšie vnímali aj dej príbehu.*
 - *Text z e-booku, ktorý obsahuje príbeh v materinskom jazyku alebo v cudzom jazyku by mal byť pripravený na čítanie tak, aby sme uľahčili žiakom čítanie a porozumenie. Je dobré zvážiť **veľkosť písma**, prípadne ho zväčšiť, **kľúčové slová priamo v texte** označiť hrubšou kurzívou, jednotlivé odseky prepracovať v texte na boku do kratších a jednoduchších viet, aby žiaci so špecifickými poruchami učenia mohli pohodlne čítať a pochopiť obsah.*
- **Analýza audionahrávky a čítaného textu.** Po prečítaní jednotlivých častí sa hneď pýtajte, otázky nech sú ústne, nezaťažujte ich príliš ďalším textom, napísanými otázkami. Určite je potrebné dávať otázky, ktoré ich povzbudia na aktívne myslenie a vyjadrovanie sa.

Dobrá rada:

- *Pri diskusiách alebo rozhovoroch **začíname jednoduchším**. Žiaci hovoria najprv o postavách príbehu a až následne o téme a obsahu. Umožnite im využiť obrázkové kartičky alebo komunikačné pomôcky na podporu ich komunikácie.*
- **Rozvoj písania.** Použite cvičenia najmä na doplňovanie slov a viet. Poskytnite žiakom krátke vety z príbehu, ale s chýbajúcimi slovami. Nechajte ich doplniť chýbajúce slová, aby si precvičili slovnú zásobu a porozumenie textu.

Dobrá rada:

- *Pre žiakov s dysgrafiou môžete umožniť alternatívne formy písania, ako sú napríklad poznámkové kartičky alebo digitálne nástroje na písanie.*

- **Rozvoj komunikačných schopností** skladaním viet. Pre žiakov s dysgrafiou alebo dysortografiou môžete pripraviť cvičenie, kde si budú skladať krátke vety z kľúčových slov alebo fráz príbehu. Pripravte kartičky so slovami alebo vetami z príbehu a nechajte deti zostaviť ich do správneho poradia, aby vytvorili myšlienkový celok prípadne celý príbeh.

Dobrá rada:

- *Pre žiakov s narušenou komunikačnou⁵ schopnosťou môžete použiť rôzne komunikačné pomôcky, ako sú obrázkové kartičky, komunikačné tabule alebo mobilné aplikácie na komunikáciu.*

- **Ilustrácie a obrázkové diagramy.** Pred začatím čítania celého príbehu sa spolu so žiakmi pozrite na obrázky a nadpisy o príbehu, aby si žiaci vytvorili predstavu o tom, čo by príbeh mohol obsahovať.

Dobrá rada:

- *Žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou, špecificky dyslexiou, dysgrafiou a dysortografiou, môžete umožniť vyjadriť svoje myšlienky a porozumenie príbehu prostredníctvom ilustrácií a obrázkových diagramov.*
- *Po prečítaní príbehu požiadajte žiakov, aby nakreslili obrazy, ktoré im napadli počas počúvania alebo čítania príbehu. To im môže pomôcť vyjadriť svoje predstavy ľahšie ako slovom/rozprávaním.*

- **Preklad a jazyková prax.** E-book, ktorý je dostupný v rôznych cudzích jazykoch, ktoré sa žiaci učia, je podkladom na to, aby žiaci cvičili preklady príbehu do svojho materinského jazyka alebo cudzieho jazyka najlepšie však po malých častiach, krátkych vetách, frázach alebo vo forme dopĺňovačiek (časti viet/slová sú vynechané v preklade, žiak ich dopĺňa).

Dobrá rada:

- *Vopred identifikujte zložité slová a frázy v príbehu, ktoré by mohli spôsobiť problémy žiakom so špecifickými poruchami učenia, v texte ich zvýraznite. Poskytnite im zoznam týchto slov a vysvetlite ich význam a môžete pracovať so synonymami, antonymami a opozitami. To pomôže žiakom lepšie pochopiť obsah príbehu a preklady v práci s príbehom v cudzom jazyku.*
- *Poskytnite žiakom slovník s podporou, ktorý obsahuje kľúčové slová a frázy z príbehu v materinskom alebo cudzom jazyku. Ide najmä o pomocné slovníky, gramatické nástroje a gramatiky, aby si mohli pomôcť pri rozvíjaní jazykových zručností.*
- *Vypracuj otázky týkajúce sa príbehu, ktoré obsahujú gramatické štruktúry, ktoré sa žiaci práve učia. Napríklad, môžu odpovedať na otázky v čase prítomnom, minulom a budúcom.*

⁵ Rovnako tu môžu patriť aj žiaci s autizmom s pervazívnou poruchou učenia a iní (cudzinci, žiaci škôl národnostných menšín, žiaci zo sociálne vylúčeného prostredia apod.)

- **Kreatívne vyjadrovanie.** Pri tvorbe vlastných príbehov na základe témy a postáv z audio nahrávky a e-booku ponúknite žiakom možnosti vyjadriť sa cez rôzne formy vizualizácie. Napr. žiaci si vyberajú obrázky (vystrihujú z časopisov, vyberajú si z ponúkanej sady obrázkov, kartičiek), použijú storytellingové kocky (kocky s rôznymi znakmi na tvorenie reťaziaceho sa príbehu), naskladajú slová v slede/ vytvoria reťaz oporných slov (zapíšu si kľúčové slová ako osnovu vlastného príbehu), napíšu obrázkový príbeh (časť slov v písanom príbehu je kreslená), použijú dixit karty (práca s nimi rôznymi technikami) apod.
- **Skupinová práca.** Premyslene zapájajte žiakov do skupinovej práce, t. z. využite prácu podľa pravidiel tímovej spolupráce, vedte žiakov k rozdeleniu si rolí a zodpovednosti tak, aby sa žiaci so špecifickými potrebami cítili byť čo najviac užitoční v skupine, vtiahnutí do spoločnej práce. Facilitujte skupiny a vedte k vzájomnej podpore, rešpektujúcej komunikácii aby vznikol priestor pre ochotu vymieňať si názory a nápady slobodne.

5. Príprava vyučovacej jednotky

Aké témy?

Využitie audio nahrávok a e-bookov je možné prakticky pre všetky vzdelávacie oblasti a predmety. Táto metodická príručka sa sústreďuje prioritne na využitie audio nahrávok a e-bookov vo vyučovaní materinského jazyka a cudzích jazykov vo vzdelávacej oblasti “Jazyk a komunikácia” a predmetov zaradených do vzdelávacej oblasti “Človek a spoločnosť”. Začneme teda návrhom toho, kde všade by sme tematicky mohli so zvukom a slovom príbehov pracovať.

Rozvoj jazykových kompetencií (slovenský jazyk, anglický jazyk, španielsky jazyk, ukrajinský) “Jazyk a komunikácia”.

- Učenie sa materinského jazyka
- Učenie sa cudzieho jazyka
- Gramatika, štylistika, slovná zásoba
- Rozvoj jazykových kompetencií v materinskom jazyku
- Rozvoj jazykových kompetencií v cudzom jazyku
- Počúvanie a čítanie s porozumením (repcia)
- Ústny prejav a písomný prejav (produkcia)
- Ústna a písomná interakcia (interakcia)
- tematické zameranie v nadväznosti na obsahový a výkonový štandard jazykov⁶

⁶ Audionahrávka a e-book príbehu v troch jazykoch - slovenský jazyk, anglický jazyk a španielsky jazyk, ukrajinský je základom pre vyučovanie jedného z uvedených jazykov so zameraním na rozvoj jazykovej

Rozvoj sociability vo vzdelávacej oblasti „Človek a spoločnosť“

- Vedomé vytváranie kultúry triedy.
- Práca s klímou triedy.
- Následky nevhodného/vhodného správania okolia na psychickom a fyzickom zdraví, učebných výkonoch apod..
- Zvyšovanie reziliencie žiakov.
- Prejavy vhodného/nevhodného správania sa voči ohrozeným skupinám.
- Prevencia nevhodného správania sa voči ohrozeným skupinám.
- Ako a kde môžu žiaci hľadať pomoc pre seba ak sa cítia ohrození okolím?
- Čo môžu žiaci urobiť ako prvé ak si všimnú, že sa deje niečo nesprávne/nespravodlivé voči niekomu inému (spolužiakovi, kamarátovi, súrodencom)?
- Čo je dôležité urobiť zo strany rodičov, učiteľov (dôležitých dospelých) vo zvolenej téme ohrozených skupín?
- Rozvíjanie vnímania, všímavosti, emocionality, rozvoj charakterových vlastností – osobnostný rozvoj.
- Osobná a spoločenská zodpovednosť.
- Žiacka školská mediácia ako nástroj modelovania vhodného správania sa a odbúravania konfliktov.
- Film, divadlo, hudba a výtvarné diela s témou ohrozených skupín/lôdi s odlišnosťami.
- Slávne osobnosti ako obeť nevhodného/vhodného správania sa okolia v ich odlišnosti.

Rozvoj kritického myslenia

- Práca so zdrojmi informácií - štatistiky a zisťovania, porovnávanie.
- Čo hovoria odborníci (psychológovia, sociálni pracovníci apod.)
- Aký je predpoklad, že sa dieťa/žiak stane obeťou šikanovania?
- Aké sú štatistiky, prehľady o tom koľko ... (napr. obetí šikanovania)?
- Kde hľadať fakty o výskyte (napr. šikanovaníav školách na Slovensku), dôsledkoch a riešeniach?
- Aký je rozdiel medzi tým, čo predpokladáme a tým aké sú fakty?
- Aké médiá a asi ako často/ako hlboko sa venujú téme na školách?
- Známe osobnosti ako obeť nevhodného správania sa (napr. šikanovania).

kompetencie obsahového a výkonového štandardu podľa dosiaľ dosiahnutej jazykovej úrovne žiakov 2. alebo 3. cyklu základnej školy a žiakov strednej školy a podľa štátneho vzdelávacieho programu. Tematické zameranie je rôznorodé a vyberá si ho vyučujúci podľa potrieb na vyučovanie a možnosti.

Ako pripraviť a realizovať vyučovaciu jednotku?

Vyberte si vhodnú tému a multimedialný obsah.

Téma vyučovacej jednotky je flexibilná a môže byť prispôsobená potrebám triedy, cieľovej skupine, obsahu učiva, ktorý sa viaže na štandardy zvoleného predmetu. Vo výbere tém si vyberáte príbehy podľa zamerania sa na rôzne zdravotné, sociálne alebo spoločenské znevýhodnenia, univerzálne životné hodnoty, medziľudské vzťahy, morálne dilemy alebo iné aktuálne sociálne otázky s hlbším nastavením sa na odbúravanie predsudkov a stereotypov.

Pri výbere multimedialného obsahu si vyberte vhodné audio nahrávky a e-booky, ktoré budú rešpektovať nastavenie samotnej triedy, každého jednotlivca osobitne, predchádzajúcu skúsenosť žiakov a také, ktoré príbehom podporia zapamätateľné vzdelávanie a rozvoj vnímavosti vami zvolenej cieľovej skupiny.

K dispozícii máte 10 audio nahrávok príbehov a 10 písaných príbehov v e-booku v 4 jazykoch (slovenský, anglický, španielsky, ukrajinský). Príbehy, ktoré máte k dispozícii sú rôzne, v mnohom podobné, v mnohom odlišné je vhodné aby ste sa s nimi vopred oboznámili, vypočuli si, prečítali kým sa rozhodnete, ktorý z nich bude pre vaše tematické zameranie sa/vaše ciele najvhodnejší.

Anotácia príbehu

Po výbere príbehu je vhodné si vopred pripraviť vlastnú anotáciu, teda stručný, informatívny opis obsahu príbehu, zameraný na zvýraznenie jeho kľúčových prvkov a tém, čomu sa príbehom chcete prioritne venovať v oblasti rozvoja emocionality/vnímavosti a vzdelávania v stanovenej téme vyučovacej hodiny. Anotácia zároveň slúži žiakovi/čitateľovi a žiakovi/poslucháčovi ako motivácia, navodenie, inšpirácia aby bol schopný pochopiť jeho podstatu a hodnotu.

Inšpirácia/návrhy na prípravu vyučovania

Vypočujte si audionahrávku. Vypočujte si ju po častiach. Pri každej časti si poznačte slová, ktoré súvisia s emóciami, slová – charakteristiky postáv, slová, ktoré môžu byť neznáme, správanie aktérov príbehu, ktoré sa objavuje. Zvážte ako budete pracovať s audionahrávkou (počúvať po častiach, počúvať a čítať spolu s transcriptom alebo e-bookom) podľa zloženia a skúseností žiakov.

Prečítajte si e-book. Zvážte vhodnosť spracovaného textu pre porozumenie zvolenej cieľovej skupiny. V prípade potreby si upravte text (veľkosť písma, zdôraznenie nových slov, pojmov alebo slov pojmov, na ktoré chcete upriamiť pozornosť). Ak zvážite vypracujte krátky slovník slov pre prácu s textom, písanie príbehov žiakmi apod. alebo vložte vysvetlivky k vybraným slovám na boku textu.

Pre obe formy. Zaznamenajte si otázky pre individuálne zamyslenia, pre diskusie, debaty v skupinách aj v pléne (triede). Naplánujte si hlavnú časť vyučovacej jednotky, na čo sa zameriate, ktoré aktivity použijete. Môžete si urobiť krátky brainstorming, spíšete si všetko čo vám príde ako dobrý nápad pre prácu s konkrétnou triedou, skupinou žiakov, aktivity, zadania, cvičenia prípadne námety pre prácu so žiakmi so špeciálnymi potrebami.⁷

⁷ Pozri kapitolu: **Ako na to? a kapitolu Učenie žiakov s vývinovými poruchami učenia prostredníctvom audio nahrávok a e-bookov.**

Návrh štruktúry vyučovacej jednotky

1. Motivácia

Zabezpečte aby táto fáza bola interaktívna a angažujúca, a aby žiaci mali záujem o ďalší priebeh vyučovacej jednotky. Môžete sa inšpirovať:

- **Inšpiračné citáty.** Začnite hodinu citátmi týkajúcimi sa témy príbehu, Citáty by mohli pochádzať od známych osobností, spisovateľov alebo dokonca z filmov a kníh, ktoré súvisia s obsahom príbehu.
- **Motivačné video.** Použite krátke video alebo animáciu, ktorá vizuálne prezentuje tému príbehu. Môže ísť o príbehy iných ľudí, ktorí prekonali ťažkosti alebo o videá, ktoré zdôrazňujú dôležitosť empatie a hodnôt v spoločnosti.
- **Interaktívne otázky.** Položte žiakom otázky, ktoré ich nútia zamyslieť sa nad témou príbehu. Môžete ich motivovať k predpovedi vývoja príbehu alebo k zdieľaniu vlastných skúseností, ktoré majú s danou témou spojené.
- **Príklad postavy.** Predstavte žiakom postavu z príbehu cez vami pripravenú alebo popísanú anotáciu.
- **Použitie symbolov.** Ak máte symboly alebo predmety z príbehu, ukážte ich žiakom a nechajte ich pracovať s nimi (napr. premýšľať k čomu v deji sa môžu viazať).
- **Dramatický úvod.** Začnite hodinu so záhadným alebo dramatickým príbehom, ktorý len naznačuje obsah príbehu. Nechajte žiakov hádať, o čom by mohlo ísť.

2. Expozičná časť /hlavná časť

V expozičnej časti, ktorá predstavuje hlavnú časť vyučovacej jednotky, by ste mohli postupovať nasledovne, pričom návrh všeobecne platí pre rôzne typy príbehov:

- **Práca s audionahrávkou a e-bookom.** Nechajte žiakov vypočuť/prečítať si príbeh ucelene. Následne rozdeľte príbeh na časti alebo kapitoly a pracujte s každou časťou audionahrávky alebo písaného textu e-booku postupne. Dajte dôraz na pochopenie hovoreného slova, emócie postáv a dôležité momenty v príbehu. Zamerajte sa aj na prácu s textom, najmä vo vyučovaní jazyka. Využite *námety na konkrétne aktivity z predchádzajúcich kapitol tejto metodiky*.⁸
- **Práca s vizuálnou projekciou.** Pre otvorenie svojej mysle a rozvinutie fantázie existuje niekoľko jednoduchých krokov, ktoré odporúčame pri projekcii použiť:
Zatvorenie očí: Žiaci zatvoria oči, aby eliminovali vonkajšie podnety, mohli lepšie sústrediť svoju pozornosť na vnútorné predstavy.
Dýchanie a uvoľňovanie: Hlbokým dýchaním a postupným uvoľňovaním napätia môžu žiaci získať pokoj a otvoriť svoju myseľ novým myšlienkam a obrazom.
Myšlienková sloboda: Žiaci nechajú svoje myšlienky plávať voľne. Nepremýšľajú o realite alebo obmedzeniach. Fantázii by nemali brániť žiadne hranice.

⁸ Pozri kapitolu: **Ako na to? a kapitolu Učenie žiakov s vývinovými poruchami učenia prostredníctvom audio nahrávok a e-bookov.**

Zamierenie na zmysly: Povzbudzujete žiakov aby sa skúsili sústrediť na zvuky, vône a dotyky vytvárajúce ich vnímanie nového sveta. Tieto zážitky môžu pomôcť vytvoriť bohatšiu a aj realistickú predstavu.

Dotýkanie sa emócií: Necháte žiakov premýšľať o emocionálnych reakciách postáv alebo situácií/situáciách. Ako by sa cítili v konkrétnych okolnostiach. Tieto pocity môžu posilniť ich pripútanosť k vlastnej projekcii.

Spätná väzba a reflexia: Po skončení mentálnej projekcie sa spoločne zamyslíte nad tým, čo ste zažili. Aké nové myšlienky, obrazy alebo pocity sa u žiakov dostali na povrch?

- **Reflexia k vypočutému/písanému príbehu.** Táto časť by mala podporovať žiakov v analyzovaní príbehu, kritickom myslení a rozvíjaní ich schopnosti komunikovať a prepojiť obsah s ich osobnými skúsenosťami. Po každej časti audionahrávky/písaného príbehu kladieme otázky, ktoré zameriavajú pozornosť žiakov na dôležité aspekty príbehu. To môže zahŕňať otázky týkajúce sa emócií postáv, rozvoja dejovej linky a predvídateľných udalostí apod. K tejto časti je potrebné zahrnúť aj aktivity na:

Rozvoj komunikácie, empatie a kritického myslenia cez:

- *Diskusiu v skupinách o morálnych dilemách v príbehu.*
- *Písanie esejí o citlivých témach v príbehu a ich aplikácii v skutočnom živote.*
- *Simuláciu rozhovorov medzi postavami a ich alternatívnych koniec.*
- *Vytvorenie alternatívneho konca príbehu na základe vlastných predstáv.*

Hľadanie spojení so životom žiakov:

- *Ako sa môže príbeh pripojiť k vlastným skúsenostiam žiakov.*
- *Aké hodnoty alebo morálne ponaučenia si môžu odniesť do svojho života.*
- *V čom príbeh žiakov inšpiroval alebo posunul k zamysleniu.*
- *Aké výzvy v živote by mohli byť pre žiakov porovnateľné s tými v príbehu.*

3. Záverečná časť/zhrnutie vyučovacej jednotky. Je vhodné realizovať vo forme spoločnej záverečnej komunity, kde vytvorte priestor na to, aby sa žiaci podelili o záverečné myšlienky, názory a zistenia, mali možnosť zosumarizovať svoje pocity, skúsenosti z hodiny, prehliť svoje úvahy a zreflektovať to, čo sa naučili a ako to ovplyvnilo ich pohľad na problematiku témy, ktorú ste si cez príbeh zvolili. Rovnako je tu príležitosť aj pre učiteľa získať spätnú väzbu pre seba k tomu čo bolo pre žiakov skutočne prínosné a nad čím sa je potrebné zamyslieť do budúcnosti, resp. čo by mohlo byť nadstavbou pri tvorbe ďalších vyučovacích jednotiek pre prácu s príbehom.

Vytvorte priestor na záverečnú reflexiu pre tri oblasti:

1. Reflexia **k príbehu**, „dozvuky“. Tento typ reflexie (niektoré otázky) je možné využiť aj v hlavnej časti vyučovacej jednotky.

Odporúčané otázky (na výber):

- Čo nové ste sa dnes z príbehu naučili alebo si uvedomili? Aké nové dojmy/prežívanie zo situácií dnešného príbehu sa vo vás vynorili?
- Aké pocity a myšlienky vám vyvolala téma ... a dopad na životy ľudí?
- Ktoré časti príbehu vám pripomenuli niečo, čo ste zažili alebo ste videli vo svojom okolí?
- Zavri si na chvíľu oči, predstav si plátno v kine a tri slová, ktoré sa na ňom objavajú. Ktoré to sú?

- Aké myšlienky vám teraz bežia hlavou najviac? Podel'te sa s jednou z nich.
- Keď ste počúvali príbeh, čo dôležité sa vám vynorilo o spoločnosti a medziľudských vzťahoch?
- Do akej miery sme všetci zodpovední za to, čo sa deje okolo nás?
- Aké dôsledky by mohli mať na život dospelého človeka jeho zážitky z detstva?
- Aké sú vaše myšlienky na to, ako by sme mohli v našej škole a spoločnosti zlepšiť situácie týkajúce sa šikanovania?
- Keby ste mali moc alebo čarovný prútik čo prvé by ste urobili proti šikane?

2. Reflexia zameraná **na štruktúru vyučovacej jednotky**, obsah, prístup učiteľa, prácu spolužiakov, skupinovú spoluprácu, celkový dojem.

Odporúčané otázky (na výber):

- Čo si očakával na začiatku hodiny, keď sme si predstavili tému? A aké je to teraz?
- Aký je tvoj celkový dojem z hodiny/bloku/projektového dňa?
- Ktoré aktivity boli pre teba najzaujímavejšie/najlepšie/najnáročnejšie/najľahšie apod.?
- Ako by si zhodnotil celkový priebeh hodiny/bloku/projektového dňa? Dnešná hodina bola pre mňa ... (doplnenie - zaujímavá, nudná alebo niečo iné)
- Aké časti hodiny ťa najviac zaujali alebo oslovili?
- Keby si bol učiteľom, čo by si urobil vo vyučovaní dnes ty/čo by si urobil inak?
- Ako hodnotíš prácu skupiny/tímu, ktorého si dnes bol súčasťou?
- Oceň niekoho zo svojej skupiny, povedz mu to „ty“ vetou (oceňuje ťa/chválím ťa, cením si na tebe ...)
- Čo je to, čo si na svojej skupine/tíme/triede najviac ceníš?
- Čo je to, na čom by tvoja skupina/tím/trieda mala/mal popracovať?
- Ako sa nám podarilo dodržiavať pravidlá, zručnosti?
- Čo nové ste sa dozvedeli o svojich spolužiakoch?

3. Otázky zamerané **na sebahodnotenie, sebaobraz, sebaopoznanie**. Veľmi dôležitá súčasť formálneho hodnotenia. Žiaci sa učia vytvárať sebaobraz, spoznávajú a pomenúvajú svoje silné stránky a rozvojové možnosti.

Odporúčané otázky (na výber):

- Čo nové si sa dnes dozvedel o sebe?
- Aký pokrok si dnes urobil ty sám? V čom si sa posunul?
- Čo by si dnes mohol urobiť inak alebo lepšie?
- Aké nápady máš, čo môžeš urobiť preto, aby si odovzdal zo seba čo najviac/aby si bol efektívnejší/prínosnejší/dosiahol si čo najväčší osobný výkon?

Pri niektorých otázkach sa žiada použiť tzv. škálovanie (otázky smerujúce k hodnoteniu napr. "Ako hodnotíš prácu skupiny, tímu, seba na škále od 1-5 ?).

6. Vzorová vyučovacia jednotka „Mirka, príbeh matky šikanovaného dieťaťa“

Anotácia príbehu

Mirka nemohla uveriť vlastným očiam, keď opakovane nachádzala modriny na tele svojho 7-ročného syna a zistila, že ho v škole bijú traja spolužiaci. Jej syn sa so šikanou stretol viackrát a dnes už Mirka vie porovnať, ako sa jednotlivé prípady riešili a akú dôležitú úlohu hrajú pri šikane iní zodpovední dospelí.

Príklad vyučovacej jednotky pre predmety vo vzdelávacej oblasti „Človek a spoločnosť“

Cieľ: Rozvíjať schopnosť porozumenia, všímavosti/vnímovosti a empatie žiakov voči iným a posilniť etické hodnoty.

Špecifický cieľ: Vytvoriť interaktívnu a akčnú hodinu, ktorá umožní žiakom priblížiť sa k témam morálnych hodnôt a charakteru prostredníctvom autentického príbehu a diskusií.⁹

⁹ Vo vyučovacom predmete vzdelávacej oblasti „Jazyk a komunikácia“ pre vyučovanie slovenského jazyka/anglického jazyka/španielskeho jazyka si pri príprave vyučovania vopred stanovíme:

- hlavný cieľ a špecifický cieľ zameraný na rozvoj jazykových kompetencií

Vyučovacia jednotka: 45' – 90' (jedna vyučovacia hodina alebo spojené bloky – integrácia predmetov do viacerých celkov)

Cieľová skupina: 9 + (naprieč vzdelávacím cyklom)

Technické a materiálne zabezpečenie: prístup na internet, reproduktor dataprojektor (interaktívna tabuľa), rozstrihané lístky (otázky, časti príbehu, dopĺňovačky), flipchartové papiere (stojač s flipchartom), postity (lepiace papieriky), dixit karty (alebo emocionálne karty, výstrižky apod.), fixy, nožnice, lepiace pásky a iné podľa potreby.

Dobrá rada

Je vhodné si vytvoriť štruktúru hodiny cez myšlienkovú mapu (mind map), ktorú môžete použiť aj na začiatku vyučovacej jednotky pre žiakov.

Inšpirácia/návrhy na vedenie vyučovacej jednotky¹⁰

1. Motivačná fáza/Uvedenie do témy:

Začnite/otvorte vyučovaciu jednotku tým, že sa so žiakmi podelíte o krátke video alebo citát, ktorý navodí/ uvedie tému "Šikana".

Dobrá rada:

Krátke videa si môžete vyhľadať na YouTube so zadaním "short anti-bullying film" alebo "silent bullying animation". Dbajte však na to, aby základom bol slovenský jazyk v prípade hovoreného slova vo videu alebo v prípade tituliek alebo aby sa v nástrojoch videa dali nastaviť titulky či preklad.

Príklad citátu:

"Šikanovanie nie je prejavom sily, ale nedostatkom charakteru." Oprah Winfrey

-
- vyberáme a vyznačíme tie jazykové javy, ktoré práve preberáme alebo potrebujeme precvičovať

Pozri kapitolu: **Ako na to?** v časti „Námety na konkrétne aktivity v učení jazyka.“s. 4 a kapitolu **Učenie žiakov s vývinovými poruchami učenia prostredníctvom audio nahrávok a e-bookov.** „Kľúče pri práci so žiakmi s narušenou komunikačnou schopnosťou.“.

¹⁰ Navrhovaná štruktúra hodiny pre oblasť "Jazyk a komunikácia" je rovnaká ako pri predmetoch vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť. Pri príprave aktivít, zadaní a úloh je potrebné vyberať z časti „Námety na konkrétne aktivity v učení jazykov kapitoly 3. Ako na to?.

2. *Expozičná časť:*

- Na začiatku hlavnej časti hodiny pracujte s *audio nahrávkou a s e-bookom* skutočného príbehu podľa časti *Námety na konkrétne aktivity vo vyučovaní jazyka tejto metodiky* kapitoly Ako na to?

Dobrá rada:

Je veľmi dôležité aby ste dali dostatočný priestor porozumeniu hovoreného príbehu rovnako ako čítanému príbehu v e-booku. Taktiež po vypočutí a prečítaní príbehu venujte žiakom čas na “dozvuky”, t.z., dajte im čas na to, aby spracovali príbeh aj emocionálne, urobte aspoň krátky predel medzi príbehom, ktorý práve počuli alebo prečítali a následnými aktivitami.

- *Aktivity, zadania, úlohy* (individuálne aj skupinové) vyberte a zrealizujte podľa *Námety na konkrétne aktivity vo vyučovaní na rozvoj sociability, morálky a charakteru (osobnostný rozvoj)* tejto metodiky.

Dobrá rada:

Pracujte s príbehom po častiach, nezabudnite na konci aktivít na prezentáciu výstupov a reflexiu. Príbeh môžete rozdeliť na časti na základe uvedeného návrhu (nižšie) alebo aj tak, že žiakom na začiatku expozičnej časti hodiny zadáte úlohu vymyslieť ako by sa mohla volať kniha/film/divadlo podľa príbehu, ktorý ste počuli/o ktorom ste čítali a aké by mohli byť názvy jednotlivých častí/dejstiev.

Návrhy na členenie audionahrávky a e-booku skutočného príbehu „Mirka - príbeh matky šikanovaného dieťaťa“ Niečo nie je v poriadku

- Zdesenie.
- Riešenie, neriešenie?
- Vo Filipovej koži.
- Šikana pod nosom trénerky.
- Deti sa “iba doberajú”.
- Urážky kvôli akné.
- Ľadová guľovačka.
- Čo je horšie: nadávka alebo kopanec?
- Prevencia sa začína doma – záujem rodičov je kľúčový.
- Deti, my rodičia chceme počuť, čo vás trápi (odkaz).

V ktorejkoľvek z týchto častí je vhodné použiť aj projekciu. Ako príklad uvádzame projekciu k časti “Vo Filipovej koži.”

“Zatvorte si oči a nechajte sa unášať vlastnými predstavami k tomu, čo vám budem hovoriť. Filip je školák. Kým nastúpil do prvej triedy, do školy sa veľmi tešil. Teraz je však všetko iné. Predstav si, že si na chvíľu v koži Filipa. Prebúdzáš sa práve po nočnom spánku, pretože je ráno a je treba ísť do školy. Čo je prvá myšlienka, ktorá Ti napadne? Blížiš sa ku škole, čo vidíš, čo alebo kto Ťa sprevádza? Vstupuješ do školy. Aký je tvoj krok, rýchly/pomalý/ťažký/lahký? Ocitol si sa vo svojej triede. Aké sú

tvoje pocity, akú majú farbu? S akou postavou/postavami (rozprávkovými alebo filmovými hrdinami) spájaš spolužiakov v triede? Koho tam vidíš? Akou postavou si ty? Máš superschopnosti. Čo si praješ v tejto chvíli? Je to niečo čo sa okamžite splní. Zrazu sa tvoje zázračné prania plnia, čo sa deje teraz?“.

- *Otázky na reflexiu, vlastné vnímanie, výstupy z aktivít/prezentácie a otvorenie diskusií alebo debát. Položte žiakom otázky, ktoré ich podnietia k premýšľaniu, najmä otázky na porozumenie obsahu príbehu, o tom, ako sa cítila mama Mirka, jej dieťa Filip, prípadne ostatní aktéri v príbehu, otázky na vlastné prežívanie žiakov a vcítenie sa do príbehu, otázky týkajúce sa toho aké dôsledky môžu mať činy šikanujúceho, šikanovaného a okolia a tiež otázky na zamyslenia sa nad tým ako riešiť podobné situácie/šikanu, čo robiť a pod..*

Dobrá rada

Pri kladení otázok je potrebné myslieť na to, aby to boli otázky výlučne otvorené. Nižšie uvádzame odporúčané otázky, ktoré je možné použiť, obmeniť, inšpirovať sa. Je potrebné poznamenať, že tu platí “menej je viac”. To znamená, že nezaplavujeme žiakov príliš veľa otázkami, nie je to nutné, radšej pracujeme s vybranými otázkami viac do hĺbky. Taktiež forma práce s otázkami môže byť rôzna: otázky pre jednotlivca, skupinu, pre diskusiu/debatu ale aj na vypracovanie eseje apod.

Odporúčané otázky (na výber):

- Kedy si si Filipova mamina prvýkrát všimla, že niečo nie je v poriadku?
- Čo po tomto zistení cítila?
- Ako bral svoje šikanovanie Filip?
- S akým pocitom asi chodil Filip do školy, keď ho šikanovali?
- Aké formy šikany Filip už zažil?
- Kedy sa Filip priznal mame, že je šikanovaný?
- Ako riešili šikanu rodičia Filipa a dôležití dospelí (učitelia, trénerka)?
- Čo robil Filip?
- Ako by bez pomoci a opory prežil šikanu?
- Ako to bolo s Filipom po zmene školy?
- Kedy a ako vošla Filipovi do života šikana znova?
- Ako si vysvetľuješ, že si agresori na šikanu vyhľadali práve Filipa?
- Kde vidí pramene šikany Filipova mama?
- Aké obmedzenia nastali vo Filipovom živote?
- Ako by si sa cítili, keby ste boli na mieste Filipa?
- Čo by si urobil, ak by si videl, že niekto iný je šikanovaný?
- Ktorá forma šikany je horšia psychická alebo fyzická?
- Čo by mali urobiť rodičia, ktorých dieťa šikanuje iné deti?
- Aké sú odporúčania maminy Filipa pre rodičov aj pre deti?

3. Zhrnutie, reflexia.

Záver vyučovacej jednotky realizujte vo forme spoločnej záverečnej komunity, kde vytvorte priestor na to, aby sa žiaci podelili o záverečné myšlienky, názory a zistenia, mali možnosť zosumarizovať svoje pocity, skúsenosti a zistenia z hodiny, prehĺbiť svoje úvahy a reflektovať to, čo sa naučili a ako to ovplyvnilo ich pohľad na problematiku šikanovania a medziľudských vzťahov. Rovnako je tu príležitosť aj pre učiteľa získať spätnú väzbu pre seba k tomu čo bolo pre žiakov skutočne prínosné a nad čím sa je potrebné zamyslieť do budúcnosti, resp. čo by mohlo byť nadstavbou pri tvorbe ďalších vyučovacích jednotiek pre prácu s príbehom.

Vytvorte priestor na záverečnú reflexiu pre tri oblasti:

1. Reflexia **k príbehu**, „dozvuky“, dopady šikany na život človeka, vlastná zodpovednosť v tom ako predchádzať alebo zastaviť šikanu. Tento typ reflexie (niektoré otázky) je možné využiť aj v hlavnej časti vyučovacej jednotky.

Odporúčané otázky (na výber):

- Čo vás v príbehu o Mirke a jej synovi najviac oslovilo?
- Aké nové dojmy/prežívanie zo situácií dnešného príbehu sa vo vás vynorili?
- Aké pocity a myšlienky vám vyvolala téma šikanovania a jeho dopad na životy ľudí?
- Ktoré časti príbehu vám pripomenuli niečo, čo ste zažili alebo ste videli vo svojom okolí?
- Zavri si na chvíľu oči, predstav si plátno v kine a tri slová, ktoré sa na ňom objavujú. Ktoré to sú?
- Aké myšlienky vám teraz bežia hlavou najviac? Podelte sa s jednou z nich.
- Keď ste počúvali príbeh, čo dôležité sa vám vynorilo o spoločnosti a medziľudských vzťahoch?
- Do akej miery sme všetci zodpovední za to, čo sa deje okolo nás?
- Aké dôsledky by mohli mať na život dospelého človeka jeho zážitky zo šikanovania v detstve?
- Aké sú možné dôsledky aktérov šikanovania – šikanovaného, šikanujúceho/agresora alebo svedkov?
- Čo nové ste sa dnes naučili alebo si uvedomili z príbehu Mirky a jej šikanovaného syna?
- Aké sú vaše myšlienky na to, ako by sme mohli v našej škole a spoločnosti zlepšiť situácie týkajúce sa šikanovania?
- Keby ste mali moc alebo čarovný prútko čo prvé by ste urobili proti šikane?

2. Reflexia zameraná **na štruktúru vyučovacej jednotky**, obsah, prístup učiteľa, prácu spolužiakov, skupinovú spoluprácu, celkový dojem.

Odporúčané otázky (na výber):

- Čo nové si sa naučili?
- Aké poznatky si dnes odnášaš?
- Čo si očakával na začiatku hodiny, keď sme si predstavili tému? A aké je to teraz?
- Aký je tvoj celkový dojem z hodiny/bloku/projektového dňa?
- Ktoré aktivity boli pre teba najzaujímavejšie/najlepšie/najnáročnejšie/najľahšie apod.?

- Čo je to čo sa ti na dnešnej hodine/bloku/projektovom dni najviac páčilo?
- Ako by si zhodnotili celkový priebeh hodiny/bloku/projektového dňa? Dnešná hodina bola pre mňa ... (doplnenie - zaujímavá, nudná alebo niečo iné)
- Ako hodinu/blok/projektový deň hodnotíš z hľadiska štruktúry a organizácie?
- Ak si myslíš, že téma hodiny bola dôležitá a aktuálna, prečo?
- Aké časti hodiny ťa najviac zaujali alebo oslovili?
- Keby si bol učiteľom, čo by si urobil vo vyučovaní dnes ty/čo by si urobil inak?
- Ako hodnotíš prácu skupiny/tímu, ktorého si dnes bol súčasťou?
- Oceň niekoho zo svojej skupiny, povedz mu to „ty“ vetou (oceňuje ťa/chválím ťa, cením si na tebe ...)
- Čo je to, čo si na svojej skupine/tíme/triede najviac ceníš?
- Čo je to, na čom by tvoja skupina/tím/trieda mala/mal popracovať?
- Ako sa nám podarilo dodržiavať pravidlá, zručnosti?
- Čo nové ste sa dozvedeli o svojich spolužiakoch?

Dobrá rada

Pri niektorých otázkach sa žiada použiť tzv. škálovanie (otázky smerujúce k hodnoteniu napr. "Ako hodnotíš prácu skupiny, tímu, seba na škále od 1-5 ?).

3. Reflexia zameraná **na sebahodnotenie, sebaobraz, sebapoznanie**

- Čo nové si sa dnes dozvedel o sebe?
- Aký pokrok si dnes urobil ty sám? V čom si sa posunul?
- Čo by si dnes mohol urobiť inak alebo lepšie?
- Aké nápady máš, čo môžeš urobiť preto, aby si odovzdal zo seba čo najviac/aby si bol efektívnejší/ prínosnejší/dosiahol si čo najväčší osobný výkon?

ZÁVER

V závere chceme zdôrazniť, že projekt “Zvuk, slovo a obraz príbehu” predstavuje jedinečnú príležitosť na rozšírenie využívania storytellingu ako inovatívneho nástroja na komplexný rozvoj jazykových, digitálnych, občianskych a sociálnych kompetencií mladých ľudí v rámci formálneho aj neformálneho vzdelávania. Hlavným cieľom projektu je prenášať hodnoty a inovatívne prístupy z neho vychádzajúce do školského prostredia alebo aj do neformálneho vzdelávania. Týmto spôsobom máme príležitosť dosiahnuť pozitívne zmeny v oblasti rozvoja jazykových kompetencií a sociability žiakov a mladých ľudí, pričom chceme zabezpečiť, aby tieto zmeny boli implementované systematicky a udržateľne vo vzdelávacom prostredí školy.

© EDUMA, n.o.

2024